DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)
25. februar 1999 *

I sag C-65/97,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Paolo Stancanelli, Kommissionens Juridiske Tjeneste, og Jean-Francis Pasquier, der er udstationeret som national ekspert ved Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, bistået af advokat Alberto Dal Ferro, Vicenza, og med valgt adresse i Luxembourg hos Carlos Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagnercentret, Kirchberg,

sagsøger,

mod

Cascina Laura Sas di arch. Aldo Delbò e C. under akkord, Casaleggio Novara (Italien), ved selskabets repræsentant efter loven,

og

Gariboldi Engineering Company Srl i likvidation, Milano (Italien), ved selskabets likvidator, Ester Dallarosa, ved advokaterne Alberto Croze, Rodolfo Radice og Cristina Ravelli, Milano,

sagsøgte,

* Processprog: italiensk.

angående et søgsmål anlagt i medfør af EF-traktatens artikel 181 med påstand om tilbagebetaling af beløb, der er udbetalt i henhold til kontrakt nr. BM 5/89 IT, som Kommissionen har opsagt som følge af de sagsøgtes manglende opfyldelse af kontrakten,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J.-P. Puissochet (refererende dommer), og dommerne J. C. Moitinho de Almeida og C. Gulmann,

generaladvokat: A. Saggio
justitssekretær: fuldmægtig L. Hewlett,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 15. oktober 1998,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 26. november 1998,

afsagt følgende

Dom

1 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 14. februar 1997 har Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber i henhold til en voldgiftsbestemmelse, hvori der henvises til EF-traktatens artikel 181, anlagt sag mod Cascina Laura Sas di arch. Aldo Delbò e C. (herefter »Cascina Laura«), Casaleggio Novara, Italien, og Gariboldi Engineering Company Srl (herefter »Gariboldi«), Milano, Ita-

lien, med påstand dels om tilbagebetaling af to forskud på i alt 479 134 ECU, som Kommissionen havde udbetalt til Cascina Laura til gennemførelse af et projekt med kraft- og varmeproduktion baseret på biomasse fra affald fra risproduktion (rishalm og -avner), med renter 1 742 ECU pr. måned fra den 31. juli 1990 til betaling sker, samt 2 464 ECU pr. måned fra den 20. april 1991 til betaling sker, dels om, at de sagsøgte tilpligtes at betale Kommissionen 100 000 ECU i erstatning for den skade, Kommissionen har lidt.

2 Ved processkrift registreret på Domstolens Justitskontor den 23. april 1998 har Kommissionen hævet sagen, for så vidt som den vedrører Cascina Laura, som blev erklæret konkurs ved dom af 23. juni 1997, men har opretholdt sine påstande over for Gariboldi og nedlagt påstand om, at selskabet Cascina Laura tilpligtes at betale de omkostninger, selskabet måtte blive pålagt.

3 Den 1. juni 1990 indgik Det Europæiske Økonomiske Fællesskab ved Kommissionen i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 3640/85 af 20. december 1985 om ydelse af finansiel støtte til fremme af demonstrationsprojekter og industrielle pilotprojekter på energiområdet (EFT L 350, s. 29) kontrakt nr. BM 5/89 IT (herefter »kontrakten«) med selskaberne Cascina Laura, Gariboldi og Servizi Agroalimentare ed Ambiente Srl (herefter »SAA«). De har indgået kontrakten i fællesskab og hæfter solidarisk for dens opfyldelse (herefter »medkontrahenten«). Til gengæld for, at Det Europæiske Økonomiske Fællesskab ydede en økonomisk støtte, forpligtede medkontrahenten sig i henhold til kontrakten til i perioden fra december 1989 til juli 1991 at gennemføre et samlet projekt, som var nærmere beskrevet i et bilag til kontrakten.

4 Ifølge kontraktens artikel 4-3 skulle medkontrahenten senest tre måneder efter kontraktens underskrivelse og derefter hvert halve år udarbejde rapporter om, hvorledes arbejdet skred frem og fremlægge en opgørelse over de afholdte udgifter.

5 I kontraktens artikel 8 hed det, at »Kommissionen kan opsige kontrakten, såfremt medkontrahenten ikke overholder en af de forpligtelser, der påhviler ham i henhold til kontrakten, navnlig bestemmelserne i artikel 4-3. Opsigelsen får virkning ved meddelelse herom, fremsendt ved rekommanderet skrivelse med modtagelsesbevis, medmindre forpligtelsen overholdes senest en måned efter«. Det fremgår af samme artikel, at i så fald »skal medkontrahenten øjeblikkeligt tilbagebetale de beløb, der er udbetalt i form af økonomisk støtte, til Kommissionen, med renter fra det tidspunkt, hvor medkontrahenten fik udbetalt den pågældende støtte ...«. »Den rentesats, der finder anvendelse, er den, der anvendes af Den Europæiske Fond for Monetært Samarbejde på fondens transaktioner i ecu, og som offentliggøres den første hverdag i hver måned«.

6 I henhold til kontraktens artikel 13 havde parterne aftalt, at »eventuelle tvister vedrørende kontraktens gyldighed, fortolkning og gennemførelse skal indbringes for De Europæiske Fællesskabers Domstol«. I henhold til kontraktens artikel 14 finder italiensk ret anvendelse på den.

7 Den 5. juli 1990 og den 20. februar 1991 overførte Kommissionen henholdsvis 204 031 ECU og 275 103 ECU til en konto, der i Cascina Laura's navn var åbnet i Banca Popolare di Intra (Novara Afdeling). De pågældende beløb udgjorde forskud på Fællesskabets støtte til projektet.

8 Ved en kontrol, Kommissionen foretog på stedet den 21. og 22. juni 1993, blev det fastslået, at projektet ikke var blevet tilendebragt. Ganske vist havde Gariboldi installeret forskelligt teknisk udstyr, men det var ikke tilstrækkeligt til, at anlægget kunne fungere.

9 Den 26. november 1993 tilstillede Kommissionen Cascina Laura og Gariboldi en skrivelse, hvori den meddelte, at den i henhold til kontraktens artikel 8 iværksatte opsigelsesproceduren.

10 Kun Gariboldi besvarede skrivelsen og anførte herved, at selskabet havde opfyldt alle sine kontraktlige forpligtelser.

11 Den 18. januar 1994 blev SAA erklæret konkurs.

12 Ved skrivelse af 27. april 1994 til Cascina Laura og Gariboldi bekræftede Kommissionen opsigelsen af kontrakten og krævede de udbetalte beløb tilbagebetalt med renter. Trods flere rykkere er beløbet endnu ikke blevet tilbagebetalt.

Tilbagebetalingen af de udbetalte beløb

13 Kommissionen, som efter den seneste ændring af påstandene har nedlagt påstand om, at kun Gariboldi tilpligtes at tilbagebetale det udbetalte beløb med renter som fastsat i kontrakten, har anført, at som følge af, at de tre selskaber i henhold til kontrakten hæfter et for alle og alle for et og derfor udgør en enkelt kontrahent, kan den rette sit krav om opfyldelse af kontrakten og, såfremt dette ikke sker, om tilbagebetaling af de udbetalte forskud, mod et hvilket som helst af de tre selskaber. Det solidariske skyldforhold, der er etableret mellem de tre selskaber, har ifølge Kommissionen til formål at beskytte fordringshaverens rettigheder mod enhver form for tvistigheder, der måtte opstå som følge af skyldnerens interne forhold.

14 Gariboldi har ikke bestridt, at kontrakten ikke er opfyldt, men anført, at selskabet ikke kan holdes ansvarligt, idet det har leveret det udstyr, det skulle. Den manglende opfyldelse kan alene tilskrives den adfærd, der er udvist af Cascina Laura's repræsentant, hvilken adfærd Gariboldi forgæves har påtalt flere gange over for Kommissionen, og Gariboldi har således fuldt ud overholdt sine forpligtelser.

15 Gariboldi har tilføjet, at der ikke over for selskabet er opstået nogen forpligtelse til solidarisk tilbagebetaling af de beløb, der er udbetalt til Cascina Laura, eftersom Gariboldi ikke på noget tidspunkt har modtaget noget beløb fra Kommissionen, og Kommissionen aldrig har meddelt selskabet, at der var foretaget en sådan udbetaling til Cascina Laura, som ifølge Gariboldi hverken i henhold til kontrakten eller på anden måde har nogen fuldmagt til at repræsentere selskabet eller handle på dettes vegne.

16 Gariboldi har endelig anført, at den omstændighed, at selskabet har underskrevet kontrakten, derfor ikke kan have nogen anden betydning end, at selskabet herved har kautioneret for Cascina Laura med hensyn til dette selskabs kontraktlige forpligtelser over for Fællesskabet. Forpligtelsen til at indestå for det selskab, Gariboldi har kautioneret for, er ophørt i kraft af fordringshaverens forsømmelige adfærd, idet fordringshaveren ikke har overholdt den ved lov fastsatte forpligtelse til at føre kontrol med anvendelsen af de udbetalte beløb, og fordringshaveren kan herefter ikke rette sit krav mod den, der er kautioneret for.

17 Indledningsvis bemærkes, at i henhold til punkt 1, litra a), i bilag II til kontrakten skulle der inden for tres dage efter underskrivelsen af kontrakten indbetales et forskud på 204 031 ECU på en af medkontrahenten i dette øjemed åbnet bankkonto.

18 Som nævnt i nærværende doms præmis 7 blev beløbet overført til en bankkonto, som Cascina Laura havde åbnet i Banca Popolare di Intra.

19 Som Gariboldi i øvrigt også har indrømmet i svarskriftet, rejste man ikke indsigelse imod, at Delbò, der var Cascina Laura's og SAA's repræsentant efter loven, på det pågældende tidspunkt var Kommissionens eneste kontaktperson. Efter at Cascina Laura havde modtaget forskuddet fra Kommissionen på 204 031 ECU, svarende til 309 012 068 ITL, overførte Cascina Laura 297 038 483 ITL til Gariboldi, som accepterede beløbet uden forbehold. Endelig leverede og installerede Gariboldi udstyr med henblik på gennemførelsen af det i kontrakten omhandlede projekt.

20 Det følger heraf, at Gariboldi under alle omstændigheder må antages i praksis at have accepteret, at Kommissionens overførsler af beløb i henhold til kontrakten skete til den bankkonto, der var åbnet i Cascina Laura's navn.

21 Det må endvidere fastslås, at det forhold, at flere selskaber optræder som én kontrahent i et kontraktforhold med Fællesskabet og hæfter et for alle og alle for et, i retlig henseende ikke er det samme som et simpelt kautionsforhold mellem forskellige juridiske personer.

22 Hvert af de selskaber, der tilsammen udgør én kontrahent, er som følge af det solidaritetsforhold, det har indgået med de øvrige selskaber, der er i samme situation, individuelt forpligtet til at opfylde alle de forpligtelser, der er fastsat i kontrakten, såfremt de øvrige selskaber misligholder dem. En eventuel opgavefordeling, der uden at fremgå af kontrakten måtte være aftalt mellem de selskaber, der tilsammen udgør én kontrahent, kan et af selskaberne ikke med føje påberåbe sig over for fordringshaveren til støtte for ikke at overholde sin solidariske forpligtelse til at tilbagebetale de udbetalte beløb, såfremt kontrakten ikke opfyldes. Af samme grunde kan det selskab, som den kontraktlige hæftelse rettes imod, ikke påberåbe sig, at selskabet ikke individuelt kan holdes ansvarligt som følge af en sådan manglende opfyldelse.

23 En udbetaling af forskud til et af de selskaber, der tilsammen udgør én kontrahent, medfører derfor, at der i relation til hvert af selskaberne opstår en forpligtelse til at tilbagebetale sådanne forskud, såfremt de til gengæld herfor indgåede forpligtelser ikke opfyldes.

24 Herefter, og uden at det er fornødent at tage stilling til, om fordringshaveren måtte have udvist en forsømmelse, der dog under alle omstændigheder ikke kunne bevirke, at sagsøgte fritages for sin kontraktlige hæftelse, kan Kommissionen med føje kræve, at Gariboldi tilbagebetaler de udbetalte beløb med renter i henhold til kontrakten.

25 Det samlede beløb, der er udbetalt i forskud, og som ikke er blevet bestridt, udgør 479 134 ECU.

Rentekravet

26 I henhold til kontraktens artikel 8 skal der svares renter fra det tidspunkt, hvor forskuddene modtages. De beregnes efter den sats, som Den Europæiske Fond for Monetært Samarbejde anvender på sine transaktioner i ecu, og som offentliggøres den første hverdag i hver måned.

27 Ifølge Kommissionen skal der derfor svares rente, 10,25% p.a., af 204 031 ECU fra den 31. juli 1990 og 10,75% p.a. af 275 103 ECU fra den 20. april 1991. Rentebeløbet udgør således 1 742 ECU pr. måned fra den 31. juli 1990, hvortil kommer 2 464 ECU pr. måned fra den 20. april 1991, alt til betaling sker.

28 Da Gariboldi ikke er fremkommet med indsigelser på dette punkt, og sagen i øvrigt ikke indeholder oplysninger, der giver holdepunkter for at antage, at kravet ikke er begrundet, må der gives Kommissionen medhold i dens påstand, for så vidt angår rentekravet.

Erstatningskravet

29 Med henvisning til artikel 1453 i den italienske codice civile har Kommissionen endvidere nedlagt påstand om, at sagsøgte tilpligtes at betale 100 000 ECU i erstat-

ning for den skade, Kommissionen har lidt som følge af den manglende opfyldelse af kontrakten, og som nærmere består i, at fællesskabsmidler, som kunne være anvendt til andre projekter, uberettiget har været bundet, at der har været tale om spild af menneskelige ressourcer, og at institutionens omdømme er blevet krænket.

30 Indledningsvis bemærkes, at der må sondres mellem den periode, der ligger forud for opsigelsen af kontrakten, og den efterfølgende periode.

31 For så vidt angår førstnævnte periode hjemlede kontraktens artikel 4-3, sammenholdt med artikel 8, Kommissionen mulighed for, at den rettidigt kunne drage de fornødne konsekvenser af medkontrahentens misligholdelse af sine forpligtelser, og for, at den foregribende og ensidigt kunne bringe kontraktforholdet til ophør. Kommissionen kan derfor ikke forvente, at sagsøgte påtager sig ansvaret for en skade, som er en følge af Kommissionens egne beslutninger eller dens egen passivitet.

32 Med hensyn til perioden efter opsigelsen af kontrakten er forholdet et andet som følge af, at medkontrahentens afvisning af at efterkomme tilbagebetalingskravene må kvalificeres som culpøs. For så vidt angår den uberettigede binding af fællesskabsmidler bemærkes imidlertid, at de morarenter, der pålægges sagsøgte, må medføre en udligning af det økonomiske tab, Fællesskabet måtte have lidt som følge af den forsinkede betaling. For så vidt angår det forhold, at andre potentielle medkontrahenter måtte have mistet finansieringsmuligheder, kan Kommissionen ikke påberåbe sig eventuelle tab, som tredjemand måtte have lidt.

33 Med hensyn til den påståede uberettigede udnyttelse af Kommissionens personalemæssige ressourcer under sagens behandling bemærkes, at de udgifter, parterne afholder med henblik på sagens behandling, under alle omstændigheder ikke i sig selv kan antages at udgøre et særligt tab i forhold til sagsomkostningerne.

34 Endelig bemærkes med hensyn til de øvrige former for skade, Kommissionen hævder at have lidt, at Kommissionen ikke har ført tilstrækkeligt bevis for, at den faktisk har lidt en sådan skade.

35 Sagsøgte bør herefter frifindes for Kommissionens erstatningspåstand.

Sagens omkostninger

36 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger. Sagsøgte har i det væsentlige tabt sagen og bør derfor betale sagens omkostninger.

37 For så vidt angår Cascina Laura bemærkes, at i henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 5, første afsnit, første punktum, pålægges det den part, som hæver sagen, at betale sagens omkostninger, såfremt den anden part i sine bemærkninger vedrørende ophævelsen af sagen har nedlagt påstand herom. På begæring af den hævende part kan det dog bestemmes, at den anden part skal betale sagens omkostninger, hvis dette findes berettiget som følge af denne parts forhold.

38 I den foreliggende sag er Cascina Laura ikke fremkommet med bemærkninger vedrørende sagens ophævelse; endvidere findes Kommissionens sagsanlæg og den heraf følgende delvise ophævelse af sagen at have været en følge af Cascina Laura's forhold. Cascina Laura bør derfor betale sagens omkostninger in solidum med Gariboldi.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

1) Det tages til efterretning, at Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber har hævet sagen, for så vidt som den var anlagt mod Cascina Laura Sas di arch. Aldo Delbò e C.

2) Gariboldi Engineering Company Srl betaler til Kommissionen 479 134 ECU med renter 1 742 ECU pr. måned fra den 31. juli 1990 til betaling sker samt 2 464 ECU pr. måned fra den 20. april 1991 til betaling sker.

3) I øvrigt frifindes sagsøgte.

4) Gariboldi Engineering Company Srl og Cascina Laura Sas di arch. Aldo Delbò e C. betaler in solidum sagens omkostninger.

Puissochet Moitinho de Almeida Gulmann

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 25. februar 1999.

R. Grass J.-P. Puissochet

Justitssekretær Formand for Tredje Afdeling